

Language consultations: electronic database

<https://www.valodaskonsultacijas.lv/en/questions/1003>

Question

Vai teikumā ***Man nav ko darīt*** ir liekams komats pirms *ko*?

Answer

Šādi teikumi ir robežgadījumi: sintaktiski ir iespējama divējāda interpretācija, un no tās atkarīgs arī komata lietojums.

1. Man nav ko darīt.

Ilze Lokmane „Latviešu valodas gramatikā” raksta: „Pie vārdiem *būt, nebūt* eksistenciālā nozīmē vai eksistences nolieguma nozīmē teikuma priekšmets var būt frazeologizēts vārdu savienojums, ko veido vietniekvārds *kas* kādā locījumā vai adverbji *kur, kad* kopā ar infinitīvu: ***Ir ko darīt. Būs ko pastāstīt. Nav kurp iet. Nav ar ko parunāt. Nav kad strādāt.***

Tādi paši teikumi veidojas ar vārdiem *pietikt, trūkt* izteicēja funkcijā: ***Man pietiek ko darīt. Mums pietiek ko runāt. Visam pagastam tur pietika ko smieties. Mums netrūkst ko ēst un dzert. Netrūkst kurp iet. Netrūkst kam stāstīt jaunumus.***

Šādus teikuma priekšmetus var aizstāt ar deverbāliem substantīviem [lietvārdiem, kas atvasināti no darbības vārda, piemēram, *runāt* > *runājams, ēst* > *ēdamais*] vai substantīviem, kas derivatīvi saistīti ar verbu [atvasinātie lietvārdi, kuri ir saistīti arī ar atbilstošo darbības vārdu, piemēram, *ēdiens* saistīts ar *ēst*].

Man pietiek ko darīt – *Man pietiek darāmā, darba.*
Mums pietiek ko runāt – *Mums pietiek valodu, runājamā.*
Mums netrūkst ko ēst – *Mums netrūkst ēdiena, ēdamā.*

Minētie teikumi veido vienkārša teikuma perifēriju un atrodas uz robežas ar saliktiem teikumiem.” (Lokmane, I. Vienkārša teikuma formālā (strukturālā) organizācija. *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015, 717. lpp.)

Šādā interpretācijā teikums *Man nav ko darīt* ir vienkāršs paplašināts teikums ar teikuma priekšmetu *ko darīt* un izteicēju *nav*. Izteikuma

nozīme ir *Man nav darāmā* vai tml.

2. Man nav, ko darīt.

Aina Blinkena „Latviešu interpunkcijā” norādījusi: „Ja nenoteiksmes savienojums ar vietniekvārda *kas* formām vai apstākļa vārdiem *kur, kurp, kāpēc, kādēļ* raksturo lietvārdu, kas teikuma priekšmeta funkcijā kondominē ar darbības vārda *būt, nebūt* finitajām formām [darbības vārda personas formām, kuras ir izteicējā], tam ir palīgteikuma funkcija un tas atdalāms ar komatiem.

Vecaimātei ir daudz darbu, ko dot. .. katram pašam bija savs tīrums, ko apstrādāt. Nebija vietas, kur apgriezties. Tā ir visa bagātība, uz ko balstīties.

[P]ar palīgteikumiem uzlūkojami un ar komatu atdalāmi nenoteiksmes savienojumi ar vietniekvārda *kas* formām vai apstākļa vārdiem *kur, kurp, kāpēc, kādēļ*, kas attiecas uz darbības vārda *būt/nebūt* finitajām formām. *Man ir, kur iet, un ir, ko darīt. Vai jums ir, kur nomazgāties?*” (Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2009, 199., 203. lpp.)

Šādā interpretācijā teikums *Man nav, ko darīt* ir salikts pakārtots teikums. Ja aplūko katru teikuma daļu atsevišķi, var uzskatīt, ka virsteikumā ir galvenais loceklis *nav* un palīgteikumā ir galvenais loceklis *darīt*, jo nevienā no daļām *nav* teikuma priekšmeta. Savukārt, aplūkojot teikumu kopumā, uzskata, ka virsteikumā ir izteicējs *nav* un teikuma priekšmeta pozīcijā ir palīgteikums *ko darīt*. (Sk. Beitiņa, M. *Mūsdienu latviešu literārās valodas sintakse*. Liepāja : LiePA, 2009, 184. lpp.)

Abām interpretācijām ir iespējams rast gramatisku pamatojumu. Tātad teikumu iespējams rakstīt abējādi.

Man nav ko darīt. Man nav, ko darīt.

Sources

Lokmane, I. Vienkārša teikuma formālā (strukturālā) organizācija. *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 717. lpp.

Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2009, 199., 203. lpp.

Beitiņa, M. *Mūsdienu latviešu literārās valodas sintakse*. Liepāja : LiePA, 2009, 184. lpp.

Logina, S., Pēča, K., Pūtele, I., Zilgalve, E. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 18. Atb. red. I. Druviete. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2023, 150.–152. lpp.

